
Сергій
Пролеєв

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

У другій половині ХХ сторіччя стрімко змінюються соціокультурні підвалини існування людства. Попередня доба була тим часом, коли спосіб існування визначали класичні модерні форми, серед яких однією з чільних було так зване «індустріальне суспільство». Вся система модерних соціальних диспозицій, вихідним обґрунтуванням та втіленням яких стала природно-правова парадигма, до середини ХХ сторіччя успішно впорядковувала простір суспільного життя і задавала незаперечний універсальний зразок існування соціуму. За своїм духом модерне суспільство виникло і залишалось весь час *конструктивістським* — тобто таким, що цілеспрямовано витворює себе відповідно до усвідомленого і раціонально обґрунтованого соціального проекту. У вигляді загальної формули його зміст вдало виразила українська дослідниця В. Шамрай: «(1) Перетворення суспільства відповідно до вимог (2) людської природи (яка оприявнює себе у (3) природних законах та невіддільних правах людини), наслідком чого стає (4) відкрите громадянське суспільство, основу якого утворюють (5) суверенні індивіди, які власною волею встановлюють суспільство шляхом (6) договору, за яким, зокрема, створюється підпорядкована громадянській спільноті (суспільству) (7) правова держава. Поєднані договором самоврядні індивіди утворюють колективне тіло — (8) націю (народ), яка є єдиним (9) сувереном влади, що (9а) делегує державі договірно (конституційно)

визначені повноваження, які (9б) здійснюються самим народом (нацією) та (9в) слугують інтересам нації, що полягають насамперед у забезпеченні невід'ємних прав людини (серед яких базовими є (10) життя, (11) свобода, (12) власність, а їх загальною запорукою — (13) суспільний мир).

Окрім конституційно-правових гарантій прав, їхню дієвість забезпечує простір, вільний від панування, механізмом існування якого є (14) ринок. Відтак життя суспільства підпорядковане (15) фундаментальним цінностям свободи, справедливості і солідарності (які були виголошені ще Великою Французькою революцією у вигляді гасла «свобода, рівність, братерство»), а універсальним способом життя у ньому стає (16) раціональний вибір, з яким корелює та яким постійно твориться (17) раціональна соціальність» [Шамрай, 2015: с.110].

Сутнісні історичні зміни: на шляху до сучасного світу

Індустріальне суспільство було світом власності, що породжувало ефекти влади, як і інші соціокультурні ефекти. Звісно, це не більш ніж ідеалізація соціальності, створення її універсального коду. Однак у цьому режимі таке твердження є і припустимим, і слухним. Воно виокремлює власність — передусім у динамічній формі самозростального капіталу — як основу всіх процесів соціальної динаміки та визначальний конститутивний чинник усіх сфер суспільного життя. Це був світ потужних *мобілізацій* різного гатунку — цілеспрямованого і стрімкого зосередження ресурсів, практик, інституцій, людей, свідомості на виконання масштабних соціально-економічних та соціально-політичних проектів та програм. Найграндіознішими проектами ХХ сторіччя стали тоталітарні утопії, а слідом за ними проект соціальної держави добробуту (*welfare state* — цей термін, імовірно, вводить в обіг В. Темпл у своїй праці «Християнство і соціальний порядок» [Temple W., 1976]).

Від середини ХХ сторіччя низка гетерогенних процесів (серед яких першочергове значення мають науково-технічна революція та породжені нею новітні інформаційні технології, а також криза та крах системи «реального соціалізму» паралельно з позірним успіхом «суспільства добробуту» та емансипацією неєвропейських націй) інспірувала процес глобалізації та виникнення, зрештою, інформаційно-мережевої соціальності на початку ХХІ сторіччя. Інформаційно-мережева соціальність надає символічній дійсності нечуваної автономії і створює технічні можливості її майже автаркічного існування у вигляді віртуальних реальностей. Треба зазначити, що ситуація культури засадово передбачає існування людини серед значень. Природний світ властивостей культура перетворює на простір людського самовизначення шляхом розгортання символічної дійсності значень. Проте лише сучасні — створювані від початку ХХ сторіччя — інформаційні технології (виведені на якісно новий щабель комп'ютеризацією всіх форм життєдіяльності)